

מדוע הושתקה פרשת רחובות

מאת ברוך נאדל

בראשית נובמבר 1953, "התפוצצה" ברחובות קנוניה של גנבים ומועלים, שעה שנתעורר החשד כי מוכיר מחלקת-המים של העירייה, יגאל בורג, בן 38, החליף את קופת-העירייה בכיסו הפרטי, ששלשל לתוך זה האחרון סכומים ניכרים. "התפוצצות" חלה לרוע מזל המועלים, בדיוק ביום בו הגיע לשיאו משפטו של דויד ברמן, ראש עיריית חדרה. באותה שעה נכנס יעקב רייפין, מנהל מחלקת-המים של העירייה, לחדרו של בן-ציון הורוביץ, ראש-העיר, להודיעו להודיעו אודות המעילה שנתגלתה. עמד הורוביץ וקרא את פרטי העדויות המרעישות נגד חברו לראשות-עיר.

הורוביץ, אשר, בניגוד לדעת סופר הדור (שכניהו כ"בעל עציב-ברזל"), חסר מתמיד כוח-רצון והחלטה משלו, נחפו למסור את הפרשה למר גיר, החוקר הפלילי של מבקרת-המדינה וחקירה משותפת של זה ושל ע. מ. מ. יוסף זינגר, קצין-חקור במטה הארצי, העלתה את כל פרטי המעילות. נתעורר החשד כי בורג שלשל לכיסו כעשרת אלפים לירות ממסדי-צניורות ודמי חיבור, מסים הנגבים עם מתן חיבור-מים לצרכן, בקרוב ל-140 מקרים נגנבו דמי החיבור ובקרוב ל-130 מהם — גם מסדי-צניורות. חקירה נוספת העלתה שבורג ערך רישום מדויק של כל גביית-המסים, רישום שהיה האסמכתא היחידה כמעט נגדו. הגניבות נמשכו שנתיים, ואיש לא הרגיש בהן. לא מרדכי שש, מנהל מפעל-המים אשר חייב היה לבדוק אם ניגבו המסים עבור החיבורים, שרק לו היתה הסמכות להורות לעשותם לא משה ברי, מנהל חשבונות מפעל-המים ולא יעקב רייפין, מנהל מחלקת-המים.

על השאלה, כיצד לא נתן דעתו לכך שצרכנים החלו משלמים עבור שימוש במים, מבלי ששילמו עבור חיבור המים, השיב רייפין: "בבואי לעבודה גרמנו לי, לכל אתחב חטמי לעיניי מחלקת-המים, כי הסרחון שם מעל לראש. שמרתי, איפוא, על חטמי". את ברי לא היה טעם לשאול: הוא היה רגיל לכך, כי כל עסקי מפעל-המים (כ-60000 ל"י לשנה) מתנהלים לא בהתאם למסכמים, אלא פי הוראות של שש. בורג עצמו הודה שהיו מעילות, אך טען כי אשמים בעיקר הממונים עליו. כן מסר למשטרה, למבקרת-המדינה ולכל המוכן לשמוע אודות "שרשרת-הגנבים" היושבת בעירייה. חקירה מדוקדקת בעקבות הגיל פורסמה בעתון ידיעות אחרונות, כללה את ההאשמות וה"גבירות" הבאים — האשמות שעד כה לא לא הוכחו:

● **גרשון רוזנסקי** — מוכיר-העיר ו"האיש החזק" של העירייה, היה האחראי לעובדה כי לעירייה לא היה גובר, לחץ למינויים של ראש-מחלקת שנתגלו אחר כך כחשודים במעילה. בתקופה מסוימת שימש גובר, מוכיר ומבקר-חשבונות כאחד, דאג שאחיו האחד, משה רוזנסקי (קבלן), יזכה בקבלות העירייה, אחיו האחר ברוך רוזנסקי (אדריכל), יקבל את הכנת תכניות-הבנייה העירונית, ושיגת על ביצוען. את בורג הכיר מאז עבד זה כמנהל-עבודה אצל משה. גרשון בנה לעצמו בית בן שלושה חדרים והול, בתוך גן מגודר, מתוך משכורת נטו (בתקופת-הבנייה) של כ-100 ל"י לחודש, הצליח — בה בעת — לקחת את אשתו לסיוור-השתלמות באנגליה.

● **מרדכי שש** — גיסו של רוזנסקי ומנהל מחלקת-המים, "לא מצא זמן" לבדוק, האם גנבים הכספים עבור החיבורים (בורג חשוד כי שילשל לכיסו יותר ממחצית מסכומי-המס), אך מצא פנאי לעבוד עבודה חלקית בנסיונות הקרובה, לפי המלצת רוזנסקי בפני מועצת נסיונות. הוא קיבל, ללא-חשד, מגרש עירוני השווה אלפי לירות, בנה עליו צירף מפואר, החזיק — בו בזמן — את בנו האחד בגימנסיה, את האחר — באוניברסיטה. על כל השאלות ענה "אני מפורז", כולל: אי-רישומים במחסני-הצניורות, שימוש בצניורות ארוכים מאורך הרחובות בהם הונחו, אי-בדיקה של חשבונות-המפעל משך שנתיים תמימות.

● **אחרון תאני** — מוכיר המחלקה הטכנית ו"פרוטזה" של רוזנסקי, קיבל מהנצרכים לעזרת-מחלקתו עבודות שונות, אותן ביצע ע"י הפקידים הנתונים למרותו. בשעות עבודתם ובחמרי-העירייה, כן אשר בניות ללא רשיון או בניגוד לחוקי העזר העירוניים ונתן "הקלות" במיסוי-בניה, משתגלה עניינו ע"י עוזרתו, לא פוטר לאחר שאיים: "אסחב אחרי למשפט את חצי העירייה".

● **יעקב דויצקי** — מנהל מחלקת-התברואה, ערך, "מן הצד", ביטוחים לבעלי-עסקים בעיר, איים, כי אם לא יבטוחו דרכו, יערך נגדם דו"חי סניטציה.

● **אריה גיטלין** — נהג-העירייה, בנה בית גדול, השתמש במכוניות-העירייה להובלת-חמרים לבנייה, היה אחראי לצמיגים וחלקי-חילוף, לא כל ביקורת עליו. חיבורי-מים ניתנו חינום לפקידים ומקורבים למיניהם, לעתים (כבמקרהו של לביא) מפקד מכבי-האש וידידו האישי של שש) — גם תוך שימוש בחמרי מפעל-המים. מכוניות-העירייה שימשו לצרכים פרטיים; רהיטים נעשו בנסיונות מוזרות; מים ניגבו לפי "הערכות" שעלו לעירייה כמיליון קוב לשנה; בארות ניקדו ע"י גיס מנהלת מחלקת-הסעד בניגוד לעצת מומחים, העלו חול; ביוב נעשה בניגוד לדעת ועדת תכנון ערים, לחלל לתוך מיהשתיה; דמי-צניורות-חיבורים ניגבו או לא ניגבו לפי החלטת שש, כי "איש זה כבר שילם".

המשטרה חקרה עשרות אנשים, העבירה את החומר לפרקליט-המחוז. נתגלתה נטיה להעמיד לדין את רוזנסקי, שש ובורג. התיק הועבר, עם ההמלצות, לידי משרד היועץ המשפטי.

אותה שעה עבדה במלוא-הקיסור מכונת-ההשתקה הרשמית. שרה-פנים לחץ על הורוביץ, אשר התמוטט תחת רוסם הגילויים, לבטל את וועדת-החקירה, להספק בפקיד ממשלתי שיטפל ב"יעול המחלקות". כן נרמז למי שנרמז, כי "רחובות אינה יחידה בארץ", כי עירייה צ"כית, מסוימת עלולה למצוא עצמה במצב קשה מאוד, במקרה שיועמדו לדין כל האשמים ברחובות. נציג ציוני כללי של עיריית-רחובות (אשר נחקר גם הוא בקשר לפרשה), היה מראשי הלוחצים על משרד היועץ המשפטי להשתיק את הפרשה, ולבסוף נערך הסכם, לפיו "תשכח" מפא"י את העירייה הצ"כית תמורת השקעת רוזנסקי ושש.

תיק רחובות נמצא רק שעות ספורות במשרד היועץ המשפטי. הוחלט כי אין חומר מספיק נגד האחרים ואושרה הגשת התביעה רק נגד יגאל בורג, המקרים" בהם היה מקום לחשד כי בורג שילשל לכיסו כספים מחיבורים אשר נעשו מיסודם בצורה מופקפת (ע"י שש) לא הופיעו בגליון-האשמה. התיק, "נוקה", נשאר רק גנב אחד קטן, האדם של היה חשוד דיו להשתיק את עניינו.

נשכח בחשבון המוחל — יגאל בורג, המחזיק בידיו את כל הקלפים, עלול להטיי לם על השולחן בשעה המכרעת.

צרפת

כבוד המרשל

הגנרל הצרפתי הנמוך, בעל השפם ה"קצוץ", ביקש 50 מתנדבים כושיים לפיצוץ מחסן-תחמושת מאחורי הקו הגרמני. ההתקפה הגדולה על רומא עמדה להיפתח, והפ"עולה היתה חשובה. לבסוף מצא חבורה מתאימה של מתנדבים שחורים, שידעו ל"השתמש בסכין. נשארה רק בעית התחבורה. "תסוטו באוירון ותקצוץ ליד המטרה", הסביר הגנרל.

המתנדבים הסכימו, אך דרשו בתוקף כי האוירון יטוס לאט, וקרוב לאדמה. הקצין נאנח. ניסה להסביר שהמטוס לא יוכל לטוס במהירות של פחות מ-150 ק"מ, שהוא יצטרך להיות בגובה של לפחות 150 רגל, כי אחרת לא יפתחו המיצנחים. "אל חמד אל-אללה!" הריעו המתנדבים. "גם יתנו לנו מיצנחים?"

רחיפה בלי מיצנח. הגנרל הקטן ש"היה רגיל לספר מעשיה זו בהנאה, הפך מאז מרשל. אין חייל בעולם שאינו מכיר

מרשל אלפונז ז'ואן

ממשלות מתחלפות, גנרלים חיים לנצח

את אלפונז פיאר ז'ואן, המצביא הקרבי הטוב ביותר של צרפת הלוחמת במלחמת העולם השנייה, מארגן הצבא הצרפתי אחרי כריחת השלום. אולם השבוע היה נדמה כי במשלתו ביקשה לזרוק אותו מתוך האוירון בטוסו, ללא שום מיצנח.

הדבר עצמו היה מהפכני למדי. בניגוד לישראל, הממשלות בצרפת באות והולכות, אך הגנרלים לעולם נשארים. אולם במקרה של ז'ואן היה זה מעשה נועז שבעתים, כי המרשל בן 65 אינו אדם סתם. הוא הגבר החשוב ביותר בצרפת.

הוא נועד למעמד זה כמעט כאו שנוול בבון, אלג'יריה. במלחמת-העולם נפצע קשה והצטיין. בבית-הספר הצבאי זכה לתהילה, צורף כראש-המטה למפקדתו של המרשל לואי ליאוטי, הכובש האגדי של מארוק. כשלחם שוב נגד הגרמנים, במלחמה השנייה, נשבה, שוחרר אחרי שהבטיח לשחרר פעולה עם פטן, נשלח לפקד על הצבא במארוק.

רק אז נתגלה בכל פיקחתו. הוא לחם נגד האמריקאים משך יום שלם בדיוק, עבר אליהם יחד עם דאלאן, הפך מפקד כוחות צרפת תחת דגל אמריקה. השתתף בהצלחה בכיבוש רומא.

אידיאליזם או פושעים. אחרי המל-חמה שלחו אותו הממשלות המתחלפות פעם

להודו-סין, פעם לאפריקה הצפונית, פעם למטה הכללי בסאריס, לבסוף לפיקוד צבא האמנה האסלאמית. השפעתו כבר היתה עצומה. אולם חיבת הפוליטיקאים אליו ירדה לנקודת האפס.

היו לכך סיבות נכבדות. כי ז'ואן לא התמין כל הזמנות לרמוז כי קשה לו ל"החליט אם הפוליטיקאים הם אידיאליזם גמריים או סתם פושעים. פעם הכריז כי אינו רוצה להיות נשיא, שהרי התפקיד חסר כל ערך. התוצאה: הודעה פומבית של הנשיא, שלעולם לא יזמין עוד את המרשל אליו.

יותר רציני היה מקרה אחר, ז'ואן הפך מזמן מנהיג המתיישבים הצרפתים באפריקה הצפונית, הורשים את דיכוי הערבים. ה"ממשלה בסאריס חששה מפני דעת הקהל ה"עולמית, היססה. לא כן ז'ואן. הוא נתן הוראה למושל מארוק, הגנרל אוגוסט ז'יאום, ל"פטר את השולטאן. ז'יאום הוא משרתו של ז'ואן, שהכריח את הממשלה לנצותו. הוא מילא את ההוראה.

הממשלה, שלא ידעה על כל העניין דבר, נאלצה לקבל את האחריות למעשה המביש. **עלבו מול עלבון.** יתכן שכבר אז הגיעה השעה לפטר את הדיקטטור הבלתי-רשמי, אולם אף שר בן-ימיו לא העז לעשות זאת. לכך היתה דרושה פקודה מלמעלה — רמו עדין מצד השגריר האמריקאי. שגריר זה נתן החודש את הרמז המבוקש.

כי ז'ואן אמנם לחם פעם תחת דגל אמ"ריקה, אך מעולם לא שכח את איזמיהם של האמריקאים לכלוא אותו, אם יסרב לשרת אותם. הוא לא שכח גם כי האמריקאים חתרו תחת עמדות צרפת במארוק, הבטיחו ל"שולטאן המודח עצמאות בבוא השלום.

חמורת זה היה עליו לבלוע עלבון שני. ה"גנרל דה-גול, שלא אהב את חסידו-פטן שהח"ליף את צבעו, סירב לתת לו לפקד על צבא צרפת שהשתתף בכיבוש המולדת מידי ה"נאצים. עתה החליט ז'ואן כי עליו להשלים עם דה-גול כדי לצאת יחד אתו נגד ברית ההגנה האירופית — התוכנית האמריקאית לשילוב צבא צרפת וגרמניה.

לפטור ולהיפטר. אחרי שהכריז בגלוי חצוף על התנגדותו למדיניות המוצהרת של ממשלתו, לא היתה ברירה אלא לגרשו. אולם קל יותר היה לפסרו מאשר להיפטר מכינו. רוב הצרפתים סברו שהמצב יהיה הפוך — ז'ואן הוא שייפטר ממשלת צרפת.

אם היתה אשליה על כך בלב הממשלה, הנה חוסלה מהר. אוהדי ז'ואן, ביניהם קצין גיס בבוהים במדים, תקמו השבוע את ראש הממשלה ושר-הבטחון ברחוב, בעטו באחר יריהם וכיבדו אותם בתואר "חזיריים". כי מלא-מקומו של ז'ואן כמפקד צבא-היבשה האסלאמי מונה משרתו הנאמן, הגנרל ז'יאום. לא היה ספק רב: ז'ואן קפץ מן האוירון במיצנח נוח. וקרוב לוודא שהאוירון עצמו יתרסק לאלף רסיסים.

אום

אופ, באם, זכנו

חקירת השפעתם של העתונות, הרדיו ו"הסרטים על נפש הנוער היתה תפקיד מובן מאליו לאונסקו, הענף המדעי של אום, המחפש תמיד תפקידים מוכנים מאלהים.

החודש פיסם את תוצאות החקירה. מחבר המחקר, פיליס בושארד הצרפתי, לא הפליג במוסכמות. לדעתו, הסרט יכול להפנות צעירים לדרך השפסע רק אם נפש הילד כבר מוכנה לכך. לעומת זאת ראה סכנה חמורה בהשפעת האידיאליזם של ה"קולנוע על עיצוב הנפש הצעירה: "האנשים הם או כולם שחורים או כולם לבנים; החיים הקלים נעשים לאידיאל; אלימות וזוהר מיני נקבעים כמידות נורמליות; כל יחסי האדם המסובכים מוכנסים לנוסחות פשטניות".

האדם-העליון מנצח. במיוחד התרכז בושארד בסיפורים המצויירים של עתוני היל"דים, הנפוצים מאד בעולם, שהחלו מופיעים, לאחרונה, גם בישראל. הוא שפך את כל זעמו על ראשו של האדם-העליון הנצחי של סי-פורים אלה. "ראשו הקטן הפך קלאסי, מצחו נסוג אחור, אולם בורעויותו וברגליו כת"נפחים, כשייריים". שפתו אינה מקשה על המתרגם, כי היא מורכבת כולה ממלים כמו "אופ, וואם, באם, אה, זכנו". חסר לגיבור לחלוטין חוש-הומור, הוא חי בעולם חסר שעשועים, "סיוס של הוצאות" להורג, מעשי

זוהר והתקפות איחירות". אולם גם בושארד לא העז לקחת כי יצ פתרון בידי המחנכים, הפסיכולוגים וחבריהם. הוא נאלץ להודות בעצבות: "האדם-העליון מנצח תמיד".